

Marcello Flores

I S T O R I A I L U S T R A T Ă A
COMUNISMULUI

enciclopedia rao

Cuprins

O fantomă bântuie Europa

- La naștere Internaționala muncitorilor 10
- Comuna din Paris 14
- Anarhiști și populiști 18
- Internaționala a II-a 20

Karl Marx 12

Din Manifestul Partidului Comunist 15

Revoluția bolșevică

- Nașterea și afirmarea bolșevismului 24
- Revoluția din 1905 26
- Primul Război Mondial 29
- Revoluția din februarie 31
- Revoluția din octombrie 35
- Occidentul și revoluția 37

Ce este de făcut? 25

Războiul ruso-japonez 26

Sovietele 28

Adunarea Constituantă 32

Lenin 34

Artă și revoluție 39

Internaționala comunistă

- Revoluția în Germania 42
- Internaționala a III-a 46
- Revoluția în Europa 48
- Războiul civil din Rusia 50
- 1921: victoria comunismului și înfrângerea revoluției 54

KPD – Kommunistische Partei Deutschlands 44

Cei doi ani roșii 48

Troțki 51

CEKA 52

Structura și evoluția PCUS 57

Socialismul într-o singură țară

- Moartea lui Lenin, lupta pentru succesiune și înfrângerea lui Troțki 60
- Înfrângerea opoziției și planul cincinal 63
- Oprimarea și abolirea libertăților 64
- Consolidarea regimului și războiul împotriva țăranilor 67
- Marea teroare 72
- Pactul Ribbentrop–Molotov 74

Testamentul lui Lenin 60

Stalin 62

Colectivizarea zonelor rurale 66

Occidentul și planul cincinal 69

Stahanovismul 71

Procesul de la Moscova 72

Sistemul Gulag 75

Conflict deschis în perioada interbelică

- Internaționala la sfârșitul Marelui Război 78
- Situația dificilă a partidelor comuniste din Europa 79
- Rolul central al PCUS și bolșevizarea 81
- Moscova privește înspre Asia și China 82
- China – Marșul cel Lung al comuniștilor 85
- Comunismul și dictaturile fasciste 88
- Fronturile populare 91

Înfrângerea comunismului chinez 84

Mao Zedong 86

Gramsci 90

Brigăzile Internaționale 92

Spre Războiul Rece

- Comunismul, adus de război 96
- Rezistența armată a popoarelor 98
- Lagărul socialist 101
- Revoluția chineză 104
- Războiul Rece 107

- Margarete Buber Neumann* 97
- Tratatul de la Varșovia* 103
- Tito* 104
- „Duplicitatea“* 107
- Maccartismul* 109

Al XX-lea Congres al PCUS și destalinizarea

- De la moartea lui Stalin la al XX-lea Congres 112
- China și Marele Salt Înainte 115
- Anul 1956 în Europa de Est 118
- Comunismul în Occident 120
- Rusia lui Hrușciiov 124

- Conflictul chinez-sovietic* 115
- Comunele populare* 116
- Imre Nagy* 119
- Efervescența culturală de după 1956* 121
- Calea italiană către socialism* 122
- O zi din viața lui Ivan Denisovici* 124
- Welfare, școală, sănătate* 127

Comunismul și decolonizarea

- Luptele anticoloniale, din Vietnam în Congo-ul lui Patrice Lumumba 130
- Revoluția din Cuba 134
- Scindarea lumii comuniste 138
- Revoluția culturală chineză 141
- Primăvara de la Praga și „doctrina Brejnev“ 144

- Comunismul în variantă indiană* 132
- Ambasadorul revoluției* 137

- Nomenclatura* 138
- Indonezia* 140
- Gărzile Roșii* 143
- Comunismul și anul 1968* 147

Diferitele chipuri ale comunismului

- Ultima iluzie: Vietnam și Cambodgia 150
- Eurocomunismul 153
- Comunismul african 155
- Invadarea Afghanistanului și moartea lui Brejnev 157
- Solidarność și criza din Est 159
- China după moartea lui Mao 163

- Pol Pot* 151
- Enrico Berlinguer* 154
- Două lumi militare față în față* 156
- KOR – Comitetul pentru apărarea muncitorilor „Banda celor patru“* 160

De la perestroika la prăbușirea comunismului

- Gorbaciiov și perestroika 168
- Criza comunismului în Europa de Est 172
- Între democrație și reacțiune 174
- Anul 1989 177
- Provocarea mișcărilor naționaliste și sfârșitul URSS 181

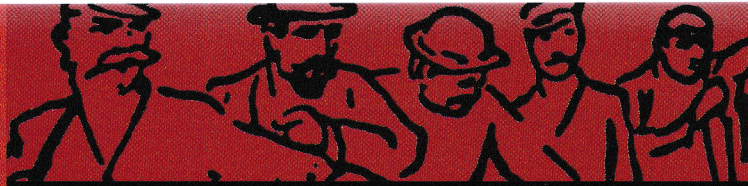
- Martorul* 176
- Căderea Zidului Berlinului* 180
- Lovitura de stat* 182
- Comunismul după sfârșitul său* 184

- Cronologie 186
- Indice de nume 190

Libris.RO

Respect pentru oameni și cărți

ISTORIA ILUSTRATĂ A
COMUNISMULUI

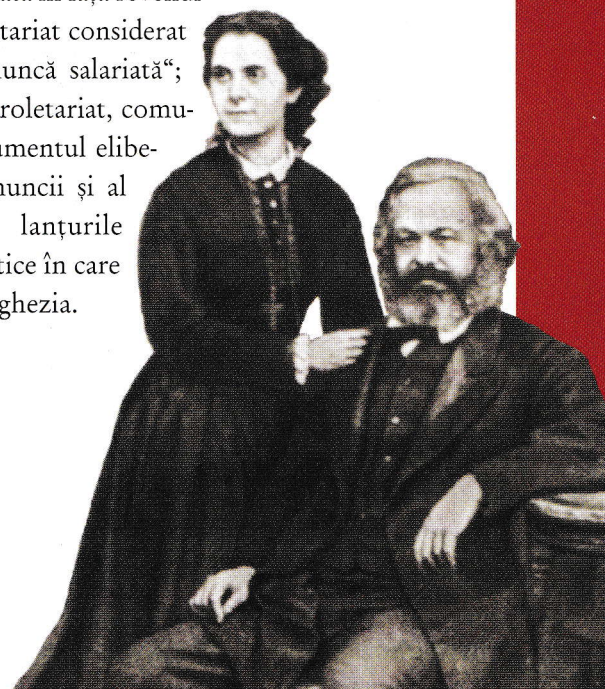

O FANTOMĂ BÂNTUIE EUROPA

Comunismul a fost atât un instrument teoretic, de analiză și răsturnare a societății capitaliste, cât și o experiență istorică de transformare socială, politică, economică; o utopie care a înflăcărat milioane de oameni și un proiect politic care a mobilizat o lume întreagă.

Comunismul a fost o modalitate ideologică și, în același timp, organizatorică de a capta impulsurile spontane către rebeliune și schimbare din perioada revoluției industriale; dar și voința de a imprima cursului istoriei un proiect rațional, introducând un protagonist cu o personalitate nouă (clasa muncitoare și partidul său politic) capabilă să îi accelereze și să îi modifice evoluția.

În momentul apariției sale, este o „fantomă“ pentru burghezia înspăimântată în fața revendicărilor unui proletariat considerat doar „forță de muncă salariată“; dar, pentru acel proletariat, comunismul este instrumentul eliberării de sclavia muncii și al descătușării din lanțurile economice și politice în care îl imobilizase burghezia.

a sonné

L'atelier

Respect pentru oameni și cărți
**SOLIDARITATEA MUNCITOREASCĂ ȘI
NAȘTEREA COMUNISMULUI**
La paginile 8-9:

„Nimeni să nu mai rămână în
fabrică după ce a sunat a opta oră
de lucru“, se declară în paginile
ziarului parizian Voix du Peuple,
în 1906.

Karl Marx și fiica sa Jenny.

REVOLUȚIA DIN 1848 DIN PARIS
Lamartine refuză drapelul roșu în
1848, dintr-un tablou de Henri-Felix
Philippoteaux, păstrat în Muzeul
Petit Palais.

LA NAȘTERE INTERNAȚIONALĂ MUNCITORILOR

Societatea industrială se află la începuturile sale, iar tensiunile și contradicțiile pe care le generează sunt vizibile și profunde. Condițiile de viață și de lucru ale clasei muncitoare sunt precare și imposibil de suportat, chiar și pentru cei care consideră că împărțirea societății în clase, nevoia de a obține profit și disciplina muncii sunt drepte și naturale.

Tocmai în perioada în care prindea contur „revoluția națională“, care avea să deschidă definitiv calea către statul-națiune și democrația parlamentară, în fruntea căreia se situează cu fermitate burghezia liberală, membrii noii clase muncitoare, apărută ca urmare a dezvoltării capitalismului, meditează asupra propriei situații și asupra viitorului lor. Și, mai ales, încep să lupte pentru a-și schimba condițiile de viață.

În februarie 1848, la Londra, este dat publicității *Manifestul Partidului Comunist*, care sintetizează analiza și

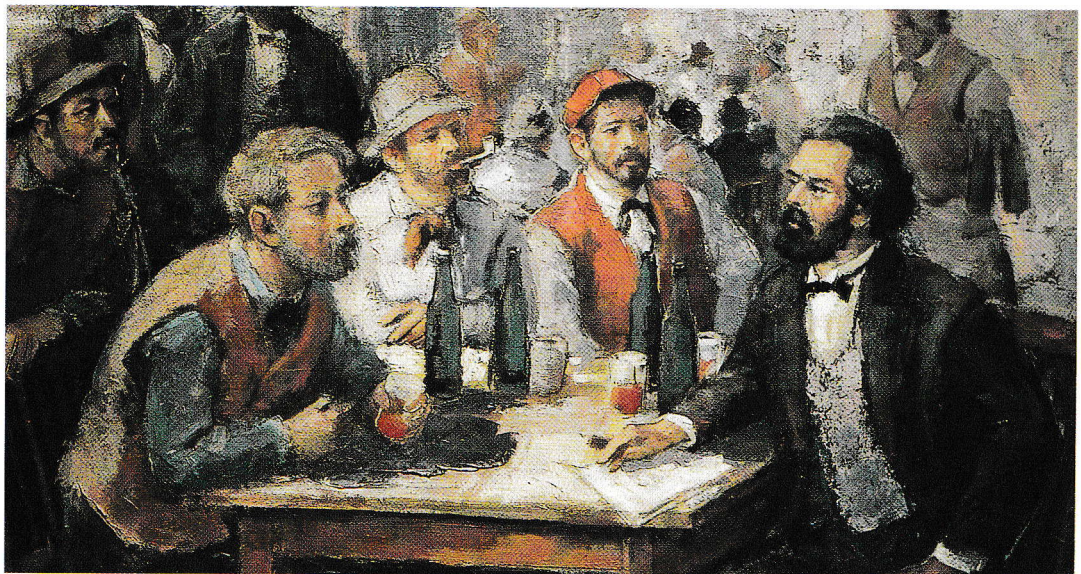
obiectivele împărtășite de sutele de militanți aparținând Ligii comuniste.

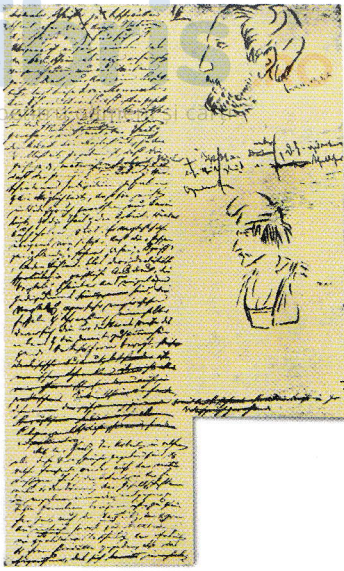
Autorul, Karl Marx, este un filozof german în vârstă de treizeci de ani, care în 1843 fusese constrâns să părăsească Prusia din motive politice și ajunsese în capitala engleză după ce petrecuse o vreme la Paris și la Bruxelles, unde intrase în contact cu mediile revoluționare internaționale.

Manifestul, care avea să cunoască un succes tot mai mare în deceniile următoare, nu are nici o influență asupra revoluției care izbucnește în aceleași zile la Paris și care se răspândește apoi în Berlin, Viena, Budapesta, Praga, Milano și Veneția. Această revoluție va determina o „primăvară a popoarelor“, cu o durată destul de efemeră, dar va marca viitorul liberal și democratic al întregii Europe. Pamfletul scris de Marx în colaborare cu Friedrich Engels este în măsură să clarifice acele evenimente, oferind o analiză a contradicțiilor

CU MUNCITORII

Karl Marx stând de vorbă cu niște
muncitori francezi în 1844.

IDEOLOGIA GERMANĂ

Pagină manuscrisă din Die deutsche Ideologie, cu desene autografe de Friedrich Engels, pe marginea unui text care trasează un bilanț critic al primei jumătăți a secolului al XIX-lea.

INTERNAȚIONALĂ I

Legitimație de membru al Asociației Internaționale a Muncitorilor, pe numele lui Friedrich Engels.

care marchează evoluția economică și socială europeană, precum și o explicație a naturii evenimentelor revoluționare și a contextului în care acestea au avut loc.

În centrul *Manifestului*, ca și în numeroase alte scrieri ale lui Marx și Engels, se află ideea centralității rolului economiei în relațiile economico-sociale care caracterizează diferitele perioade istorice; ipoteza conform căreia natura claselor sociale și lupta de clasă sunt factorii care constituie motorul istoriei; convingerea că fiecărei orânduirii istorice îi urmează cu necesitate o alta, cu caracteristici diferite; și că, prin urmare, societății burghezo-capitaliste trebuie să îi urmeze o societate

socialistă, întemeiată pe supremația proletariatului – act ultim al istoriei înainte de instaurarea domniei libertății, adică a comunismului.

În 1864, la Londra, este întemeiată

Asociația Internațională a Muncitorilor, în cursul unei manifestări de solidaritate cu Polonia și lupta sa pentru independență. Marx redactează programul și statutul acesteia, pronunțând discursul inaugural al mișcării care avea să fie cunoscută ulterior sub numele de Internaționala I. Principalele puncte ale programului sunt emanciparea muncitorilor, care poate fi obținută prin luptă și organizarea autonomă în raport cu celelalte clase; solidaritatea internațională și coordonarea muncitorilor din toate țările; preluarea puterii politice ca premisă a transformării socialiste a societății.

La noua asociație aderă diverse grupuri de muncitori din toate părțile Europei, animați, adesea, de ideologii revoluționare opuse și dirijați de conducători aflați în competiție. Din internațională fac parte, de exemplu, adepții socialismului utopic și libertar promovat de Pierre-Joseph Proudhon,

RELATIE PERSONALĂ

Karl Marx, cu fiicele Jenny, Eleanor și Laura, împreună cu Friedrich Engels, în 1864.

Respect pentru oameni și cărți

KARL MARX

Marx s-a năcut la Trier în 1818, a studiat dreptul la Berlin unde a intrat în contact cu filozofia lui Hegel și cu grupul tinerilor hegelieni. După ce se stabilește la Jena, abandonează studiul dreptului și se înscrie la facultatea de filozofie, luându-și licența cu o teză despre Democrit și Epicur. Între 1842 și 1843 lucrează ca redactor la *Gazeta renană*, iar după încetarea forțată a activității acestui ziar democrat-radical, pleacă la Paris unde intră în contact cu primele organizații comuniste, termină redactarea *Criticii filozofiei dreptului la Hegel* și se dedică studiilor economice. În 1844, leagă o prietenie strânsă cu Friedrich Engels, începând împreună cu el o colaborare, atât pe planul teoriei, cât și pe cel al practicii politice. În *Manuscrisele economico-filozofice* din 1844, esența societății

burgheze este identificată cu munca alienată, ce poate fi depășită dialectic numai prin intermediul comunismului. Din cauza presiunilor guvernului prusac, Marx este constrâns să părăsească Parisul și se stabilește la Bruxelles. Aici, în colaborare cu Engels, scrie *Sfânta Familie* și *Ideologia germană*, publicată pentru prima oară abia în 1932, în URSS; în această lucrare elaborează o concepție materialistă a istoriei, al cărei motor este identificat în lupta de clasă. În 1848, Liga comuniștilor, la al cărei prim congres, desfășurat în 1847, Marx nu putuse participa, îi cere să pregătească un document teoretic:

rezultatul este *Manifestul Partidului Comunist*, publicat la Londra, în colaborare cu Engels.

În 1849, după ce este din nou expulzat din Germania, se stabilește la Londra, unde studiază la British Museum și colaborează cu *New York Tribune*; datorită nevoilor materiale ale familiei – între timp se căsătorește cu Jenny și are trei fiice – se vede nevoit să recurgă adesea la ajutorul financiar al lui Engels.

În 1866, după ce devenise o figură proeminentă a Asociației Internaționale a Muncitorilor, Marx începe să scrie prima carte a *Capitalului*, al cărei prim volum este publicat un an mai târziu; volumele doi și trei vor fi publicate abia după moartea sa, în 1885 și 1894, datorită eforturilor lui Engels. În această operă, Marx dezvoltă în profunzime o teorie

științifică a antagonismelor sociale și de clasă în societatea capitalistă. Activitatea sa politică se împletește cu cea de scriitor și polemist, devenind un punct de referință teoretic pentru o mare parte a mișcării revoluționare. Se stinge din viață la Londra în 1883, la doi ani după moartea soției sale, Jenny.

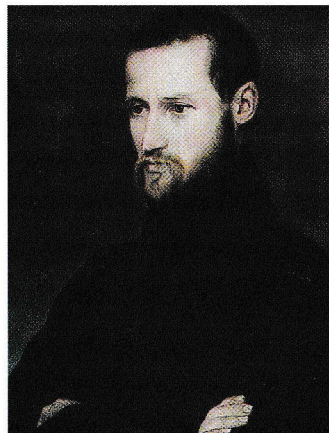

COPILĂRIA, OPERA, MOARTEA

Reprezentarea idealizată a primilor ani din viața lui Karl Marx (sus) și a morții sale (la stânga) într-o serie de ilustrații chinezești contemporane.

La dreapta: se anunță publicarea celei de-a doua ediții germane a primei cărți a *Capitalului*.

PĂRINȚII SOCIALISMULUI

Medalie bătută cu prilejul zilei de 1 mai 1892, cu chipurile lui August Bebel și al lui Wilhelm Liebknecht.

REVOLUȚIONARUL

Portret al lui Louis-Auguste Blanqui (1805–1881).

LA PUTERE MAXIMĂ

Ilustrație din *Der Wahre Jacob* (1892) cu privire la ziua de lucru de opt ore, simbolizată de o locomotivă condusă de Marx și Engels care vine împotriva taurului capitalismului, trăgând după sine vagoanele diferitelor țări.

favorabil unei organizări pluraliste și federaliste; adepții lui Louis-Auguste Blanqui care susțineau ideea unei acțiuni insurecționale și minoritare în vederea radicalizării maselor și accelerării procesului revoluționar; adepții lui Giuseppe Mazzini, orientați în favoarea unui republicanism proletar cu o puternică amprentă educațional-morală.

Începând cu 1866, Internaționala se va întruni în congrese anuale. Cu ocazia primului congres, desfășurat la Geneva, Marx polemizează cu adepții lui Proudhon în privința cooperativelor, pe care acesta le considera cea mai bună cale a emancipării proletare.

Doi ani mai târziu, la Bruxelles, adepții lui Proudhon sunt din nou învinși în opoziția lor față de naționalizarea pământului; toate curentele sunt de acord în privința protestului împotriva

războiului, a revendicării zilei de lucru de opt ore și a drepturilor politice ale muncitorilor. La congresul de la Basel, din 1869, participă primul partid social-democrat, înființat cu o lună înainte în Germania de August Bebel și Wilhelm Liebknecht; este prezent și Mihail Bakunin, care aderase împreună cu organizația sa anarhistă.

În 1870, congresul nu se întrunește din cauza războiului franco-prusac, care izbucnise în acel an și ale cărui consecințe aveau să fie decisive pentru evoluția ulterioară a Asociației Internaționale a Muncitorilor.

